

УДК 94 (477)

Ірина Смільська

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА ООН У МИРОТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ (1992–2014): ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ

У статті висвітлюються основні напрямки та етапи становлення й розвитку української історіографії з проблем міжнародної миротворчої діяльності України під егідою ООН у миротворчих операціях із забезпечення миру й безпеки у різних регіонах планети.

Ключові слова: Україна, Організація Об'єднаних Націй, миротворча діяльність, безпека, стабільність, геополітика.

Історія участі України у міжнародних миротворчих операціях під егідою ООН, входження до світових та регіональних організацій із забезпеченню миру й стабільності на європейському континенті й у світі загалом, розвитку та поглиблення миротворчої діяльності в нових геополітичних умовах присвячені десятки праць як українських, так і зарубіжних авторів. При цьому зауважимо, що в цілому історія участі нашої держави, як незалежної й суверенної, в ООН та інших міжнародних організаціях є досить “молодою”. У зв'язку з чим позбавлені такого важливого ресурсу наукового дослідження як історичної дистанції. Це, на нашу думку, певною мірою ускладнює роботу дослідників, вимагає зваженішого й неупередженого погляду на події цього часу. Але, підкреслимо, що не дивлячись на такі складнощі у вивченні запропонованої теми, інтерес до її дослідження постійно зростає. Тут слід зазначити, що акцентція на тих, чи інших аспектах наукових досліджень змінювалася у відповідності зі зміною пріоритетів зовнішньої політики України.

Із проголошенням незалежності України даний напрям міжнародних стосунків почав ще більше привертати увагу науковців. В умовах захисту Україною свого суверенітету, російської анексії Криму і війни на Донбасі, потужної її ідеологічної й інформаційної експансії, перешкоджання Україні стати повноправним членом європейської спільноти, дослідження вищезазначених питань стало виключно важливим завданням сучасної української історичної науки. Вітчизняна історіографія намагається переосмислити багато історичних фактів, подій, систематизувати нагромаджені знання, науково систематизувати історіографічну базу щодо створення цілісного уявлення про місце України у міжнародній миротворчій діяльності й співробітництві зі світовими організаціями із забезпечення миру та стабільності, її ролі у загальноєвропейській системі безпеки. Фактично започатковується на початку 1990-х років новітній етап у розвитку національної історіографії проблеми миротворчої діяльності України, про що свідчить проведення міжнародних наукових семінарів, симпозіумів, конференцій, круглих столів, розширення проблематики і розроблення наукових концепцій щодо співпраці з ООН та участі у миротворчих операціях у всіх гарячих точках на світовому просторі, появи великої кількості різнопланового, фактологічного матеріалу, документів, статистичних даних, значного масиву фахових розробок, історико-публіцистичних напрацювань. Відрізняючись між собою за науково-теоретичним рівнем аналізу, якісними характеристиками, а також багатьма іншими прикметами та параметрами, всі вони, разом з тим, займають відповідне місце у становленні історіографії участі України у миротворчій діяльності під егідою ООН упродовж досліджуваного періоду. Здійснення таким шляхом обміну інформацією, поглядами та оцінками уможливило окреслити стан вивчення обраної теми, скоординувати підходи, створити основи для узгодження

розбіжностей і протилежних версії інтерпретації подій та формування висновків, що забезпечує поступове вироблення єдиних об'єктивних позицій і створення джерелознавчої бази на нових методологічних і методичних засадах.

Аналізуючи розгляд українських та зарубіжних авторів проблематики участі України у миротворчих операціях з підтримання глобального миру і безпеки означеного періоду перевагу над традиційними формально-функціональними критеріями надано тематично-хронологічному, генетично-країнознавчому критеріям, що, на думку авторки, зумовлено специфікою досліджуваного предмета, оскільки він є дотичним до сучасності, а тому й постає перед науковцями не як довершений історичний процес, а змінним, на етапі постійного свого поглиблення. Відтак, на рівні з ґрунтовними професійними дослідженнями-монографіями, є аналітичні спеціальні статті як найоперативніші форми узагальнення наукової інформації і джерело найновіших оперативних міркувань та оцінок щодо підходів участі Української держави у миротворчих заходах під егідою ООН. При цьому зауважимо, що нами використовувалися при огляді обраної теми не тільки суто історичні праці, а й роботи міждисциплінарного змісту на стику геополітики і міжнародних відносин, політології, соціології та історії. Втім, на наше переконання, такий методологічний підхід лише збагачує історіографічно-джерелознавчу базу і відповідає новітнім підходам до осмислення історіографічного процесу з досліджуваної проблеми. Незважаючи на порівняно нетривалий з історичного погляду період вивчення запропонованої теми, напрацьовано масив історичних праць, аналіз якого дає підстави виділити основні історіографічні групи досліджень у розробці проблеми за двома тематичними напрямками: загальна і тематично-спеціальна історіографії в контексті її розгляду за вище вказаними науково-дослідницькими принципами.

До першої групи відносяться монографії, статті, підручники, посібники, в яких йдеться про становлення української зовнішньої політики [1–10], загалом висвітлюється питання співробітництва України з міжнародними організаціями [11–20], характеризується міжнародно-геополітичне становище України [21–25]. У цих працях з різним ступенем повноти зроблено спроби віддзеркалити перші кроки нашої держави на міжнародній арені. Проводиться аналіз та обґрунтування основних напрямів зовнішньополітичної політики, визначаються основні шляхи й форми співпраці України з міжнародними та регіональними організаціями, що покликані забезпечити мир і стабільність у світі, а також охарактеризовано її геополітичне становище. Незважаючи, що в означених роботах проблеми участі України у міжнародних миротворчих операціях згадувані лише побіжно, проте висновки та оцінки авторів допомагають нам зрозуміти місце й значення, причини багатьох подій і процесів, пов'язаних з розвитком розбудови зв'язків України із світовими організаціями, її роботи в ООН, а також Організації з безпеки і співробітництва в Європі, Раді Європи та субрегіональних міжнародних організаціях. До уваги взято ті праці, в яких поданий матеріал перегукується із зовнішньою політикою України, її діяльністю на міжнародній арені, зокрема участі у європейсько-світових організаціях. Вивчення еволюції міжнародної діяльності України має виключно важливе значення як з наукового, так і з практичного погляду, оскільки уможливує реально оцінити її стан, виявити недоліки й прорахунки, а також основні тенденції і можливості її розвитку із міжнародними організаціями в різноманітних суспільно-політичних площинах. На думку авторки, у цьому зв'язку є злободенням з науково-теоретичного погляду завданням сучасної національної історіографії дослідити зазначені проблеми на основі цілісного аналізу з врахуванням у цій сфері досягнення соціально-політичних наук. Саме такий комплексний і міждисциплінарний підходи дадуть змогу оцінити її

здобутки, проаналізувати нинішній стан і висвітлення основних тенденцій, розбудови й перспектив співробітництва України з міжнародними організаціями у миротворчій діяльності у вітчизняній історичній науці.

До загальної історіографії у контексті досліджуваної наукової проблеми відносимо також теоретико-концептуальні дослідження, в яких певною мірою розглядаються питання взаємовідносин з міжнародними організаціями, особливо це стосується історичного процесу становлення співпраці України із ООН, Радою Європи, іншими європейсько-атлантичними інституціями [26–30]. Особливої уваги серед них заслуговують, на нашу думку, дослідження С. Віднянського [31, 32], О. Івченка [33], А. Кудряченка [34, 35], В. Литвина [36], Ю. Макара [37], А. Орла [38], М. Алексієвця і Я. Сека [39]. У цих роботах автори предметно і фахово аналізують пріоритети міжнародної діяльності України, її основні етапи у добу Незалежності, зроблені висновки та оцінки сприяють глибше осмислити поставлені завдання у цій праці в контексті модернізації сучасних геополітичних координат. Роботи вказаних авторів закладають теоретичне підґрунтя для розуміння непростих взаємин України із міжнародними установами, будучи доброю передумовою для подальшого їх вивчення.

Винятковий інтерес у світлі дослідження викликають роботи Л. Чекаленко [40, 41], Л. Гайдукова, В. Кременя, Л. Губерського [42], С. Андрущенко (Гринько) [43], Ю. Алексєєва [44], Ю. Макара, Б. Гдичинського, В. Макара, С. Попика, Н. Ротар [45]. В останній з них показано цілісне уявлення про роль України у функціонуванні міжнародних організацій, членом яких вона є, та визначення перспективи співробітництва у нових історико-геополітичних умовах сьогодення. У цілому, характерною прикметою згаданих досліджень є предметний аналіз кардинальних змін міжнародного становища на рубежі ХХ–ХХІ ст. і геостратегічної системи впродовж означеного часу, обґрунтування зовнішньої політики України, її ролі і мети у системі відносин з світовими та європейськими організаціями, що забезпечують безпеку й мир у світі. Однак дослідники, як правило, уникають впливу процесів глобалізації та інтеграції на розвиток українського суспільства, питань, пов'язаних із негативним ставленням частини українців до їх вступу, зосереджуючися лише на позитивних наслідках практичної діяльності.

До першої групи належать також наукові роботи деяких зарубіжних авторів, які присвячені проблемам створення новітньої системи міжнародних відносин, європейсько-атлантичної інтеграції, історії окремих європейських країн, у т.ч. України, її зовнішньої політики й міжнародних відносин, геополітичної орієнтації у сучасних історичних умовах. Серед праць, що стосуються означених питань, варто відзначити З. Бжезинського [46], С. Буранта [47], Б. Вандена [48], Ж.-Б. Дюрозеля [49], С. Давса [50], Л. Джонсона [51], А. Кисильова [52]. До головних ознак вказаних праць доцільно віднести фахову систематизацію та узагальнення значно різноманітнішого матеріалу, який дає змогу окреслити цілісну картину про зміни в Європі, а відтак, у світі, новітнього міжнародного устрою, діяльності європейсько-міжнародних організацій, а також сучасний концептуальний підхід до їх вивчення на новій науково-методологічній основі. Характеризуючи ці роботи, варто підкреслити їх комплексність, високу фаховість розгляду змін міжнародної ситуації та геополітичної орієнтації світових інституцій й окремих держав, розвитку миротворчої діяльності у нових умовах. Зроблені узагальнення та висновки сприяли нам у кращому розумінні місця й ролі України у новітній системі геополітичних координат, значення багатьох подій та процесів, органічно пов'язаних із становленням і розвитком взаємин нашої держави та ООН у міжнародних миротворчих операціях у досліджуваній період.

Варто зазначити, що праці першої групи визначають здебільшого історію творення новітньої системи міжнародних відносин, її інституалізації, характеризують нормативно-правову базу, організаційні форми та основні напрямки утворення й функціонування європейсько-світових організацій, в т. ч і ООН, її миротворчої діяльності з іншими міжнародними інституціями. Власне ми взяли до уваги ті роботи, в яких поданий матеріал перегукується саме з цією організацією, її працею щодо підтримання миру й стабільності у світі та з розбудовою взаємин із Україною у цій царині. У вивченні стану історіографії досліджуваної наукової проблеми важливе місце займають тематичні збірники загального характеру, зокрема “Україна на міжнародній арені” [53], “Зібрання чинних міжнародних договорів України” [54], “Світ відкриває Україну у 90-х рр. XX ст.” [55].

Другу групу літератури досліджуваної проблеми становлять праці українських і зарубіжних науковців, предметом дослідження яких є власне розвиток співробітництва України та ООН у миротворчій діяльності. Малочислені напрацювання початку 1990-х рр. відчутно зросли наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. При цьому зауважимо, що на початковому етапі становлення національної історіографії співпраці між Україною та ООН в миротворчих операціях публікації були переважно загальними, автори здебільшого з’ясовували їх історико-політичні передумови, перші кроки розбудови. Вони трактували історію українсько-оонівських взаємин як невід’ємну складову системи міжнародних відносин, досліджували деякі аспекти взаємодії України та ООН у миротворчій діяльності. Загалом наукові праці початкового етапу розгортання відносин України і миротворчих сил ООН характерні різною глибиною та об’єктивністю відображення історичних подій й конкретних обставин цієї співпраці. Зауважимо, що наприкінці 1990-х рр. розпочався етап предметнішого й поглибленого вивчення міжнародної миротворчої діяльності Української держави. Дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, характеризувались якісно вищим рівнем, якому була властива широка джерельна база і сучасні теоретико-методологічні підходи, що забезпечило підвищення аргументованості висновків та оцінок, наповнення їх новим предметним змістом.

Обґрунтування необхідності миротворчої діяльності України як невід’ємної складової безпеки в європейському регіоні, співробітництва України та ООН у боротьбі з тероризмом, їх співпраці у питаннях безпеки та збереження миру присвячені праці В. Бруза [56], Г. Перепелиці, М. Мокляка, С. Фареника [57], В. Дяченка, М. Цюрупи, П. Шумського [58], М. Пальчука [59], В. Венгера [60], В. Гречанінова [61], О. Затинаяка [62], І. Поліщука [63], В. Радецького [64], В. Собкова [65] та інших дослідників. Автори зауважують, що завдяки миротворчій діяльності Україна стверджує себе як повноправний суб’єкт міжнародних відносин, підвищує свій авторитет та демонструє миролюбну політику, підкреслюють, що миротворча діяльність ЗСУ впливає на їх розвиток і реформування. Неоднакові за змістовою наповненістю, викладом фактичного матеріалу, аналітичною критичністю, а інколи й обґрунтованістю висновків, усі разом вони, попри це, заклали добру основу дослідження миротворчої діяльності України під егідою ООН.

Помітне місце в історіографії запропонованої проблеми займають наукові дослідження, предметом зацікавленості авторів яких є різні аспекти міжнародно-правового регулювання питань миру та безпеки, нормативно-правового забезпечення, організаційно-правового, військового, соціального та інших аспектів застосування Збройних Сил України в міжнародних миротворчих операціях. Комплексним аналізом основ нормативно-правового забезпечення та нормативно-правових документів участі ЗСУ у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, зокрема відомі наукові роботи М. Карпенка [66],

М. Кобзара і І. Куропаткіна [67], В. Нікітюка [68], М. Резванюка і В. Терещука [69], Я. Романовського [70], Я. Лисака [71], О. Дронговського [72], О. Білецького [73], ін. Здебільшого прикметною їх ознакою є характеристика нормативно-правової бази участі України у міжнародній миротворчій діяльності, аналіз міжнародних документів ООН, НАТО з підтримання миру та безпеки, висвітлення правових засад Збройних Сил України на прикладі миротворчих операцій в окремих регіонах. Принагідно зауважимо, що більшості цих праць притаманним є розгляд означених проблем на сучасній теоретико-методологічній та джерелознавчій базі.

Досліджуючи основні напрямки міжнародної миротворчої діяльності України та її співпраці з ООН, українські автори значної уваги приділяють концептуальному її підґрунтю, сучасним тенденціям міжнародних миротворчих операцій, в яких брали участь підрозділи Збройних Сил України, використанню досвіду організації та їх проведення по підтримці миру й безпеки тощо. У цьому зв'язку згадаємо наукові напрацювання О. Мельника [74], Л. Зіняка [75], М. Капітоненка [76], Ю. Овчаренка [77], Н. Баландіної [78], Р. Бірковича [79], І. Храбана [80], Г. Шелеста [81] та ін. Підготовлені на основі значного масиву історичних джерел та літератури, з використанням новітнього теоретико-методологічного інструментарію, вони по праву зайняли помітне місце в національній історіографії визначеної нами наукової проблеми.

Зауважимо, що на особливу увагу заслуговують наукові розробки з питань місця і ролі Збройних Сил України у міжнародній миротворчій діяльності, участі у миротворчих операціях із забезпечення миру й безпеки під егідою ООН у складі багатонаціональних сил і в системі міжнародних відносин нашої держави таких вітчизняних науковців, як: О. Пулима “Збройні Сили України як фактор створення та забезпечення існування системи колективної безпеки в Європі” [82], О. Луника “Формування системи залучення Збройних сил України до врегулювання конфліктів (1992–2002 рр.)” [83], В. Грубова “Військова політика України: сутність і механізм реалізації в сучасних умовах” [84], А. Шиловой “Роль світового співтовариства в урегулюванні югославської кризи та участь у цьому процесі України (90-ті роки ХХ ст.)” [85]. Зазначені праці заклали теоретичні основи для формування міжнародної активності незалежної України у сфері миротворчої діяльності під егідою ООН, стали передумовою для подальшого вивчення досліджуваної нами наукової проблеми.

Важливими у контексті започаткованої теми є дослідження С. Хацановського [86], М. Цюрупи [87], О. Гуржія, В. Макарова та А. Леги [88], О. Губаренка [89], А. Панюка [90], В. Собкова [91] та ін. З-поміж праць українських дослідників у світлі означених проблем особливо варто виділити роботи І. Козинця [92], Л. Комарової [93], І. Руснака і В. Кохна [94], В. Смолянюка [95], С. Акулова [96], О. Гогоши [97], О. Андрюшина [98], О. Мельника [99], Г. Хоменка [100], Є. Тихомирової [101] та ін., які значно збагатили знання про міжнародну миротворчу діяльність України під егідою ООН, сприяли пізнанню участі українських контингентів у миротворчих операціях ООН. Помітне місце у працях згадуваних авторів займають проблеми становлення, розвитку та виявлення особливостей участі Збройних Сил України у міжнародній миротворчій діяльності, їх внеску у підтримку стабільності й безпеки, співробітництва України з ООН і НАТО у миротворчих операціях із збереження миру в різних регіонах світу. Розглянуто інституціональні характеристики міжнародної миротворчої співпраці, а також проаналізовано процес миротворчості, що включає кілька основних етапів його формування.

Розгляд історіографії з актуальних питань міжнародної миротворчої діяльності України під егідою Організації Об'єднаних Націй дозволяє дійти висновку, що означена проблема розглядається більшістю вітчизняних науковців

як об'єктивний процес сучасного поступу України на міжнародній арені, що має свою історію, детермінанти вимірів, а також причини, що цей процес стримували. При цьому, маємо зазначити, що проблема європейсько-атлантичної миротворчості привертала увагу вчених переважно в континуумі забезпечення миру й безпеки у новітній світовій геополітичній системі, в умовах появи нових загроз стабільності на планеті.

Варто зазначити, що більшість наукових публікацій відзначаються країноцентричним підходом, при цьому значна увага присвячується модернізації миротворчого процесу, питанням необхідності подальшого співробітництва України та її Збройних Сил з такими міжнародними організаціями, як ООН, ОБСЄ і НАТО у сфері миротворчої діяльності відповідно до законодавчих актів України, в світлі запровадження нових напрямів зовнішньої політики країни.

Список використаних джерел

1. *Новітня історія України (1900–2000): Підруч. для студ. іст. фак. вищих навч. закладів / А. Слюсаренко, В. Гусев, В. Литвин та ін. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К.: Вища школа, 2002. – 719 с.* 2. *Бойко О. Д. Історія України: Навч. посіб. 3-тє вид., вип., доп./ О. Д. Бойко– К.: Академвидав, 2007. – 687 с.* 3. *Нарис історії ХХ століття/ [За заг. ред. акад. В. А. Смолія]. – К.: Генеза, 2002. – 47 с.* 4. *Гальчинський А. С. Україна – на перехресті геополітичних інтересів/ А. Гальчинський. – К.: Знання України, 2002. – 180 с.* 5. *Дністрянський М.С. Україна в політико-географічному вимірі/ М. С. Дністрянський. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2000. – 310 с.* 6. *Василенко С. Україна: Геополітичні виміри в загальноєвропейському процесі / С. Д. Василенко. – Одеса: ОДМА, 2000. – 206 с.* 7. *Дециньський Л. Історія України та її державності / Л.Є. Дециньський, С.В. Терський, І. Я. Хома, В. М. Тарабан, Р. Д. Зінкевич, Я. Я. Денісов, І. О. Гаврилів, І. В. Буковський, А. Я. Нагірняк. – Львів: Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2009. – 476 с.* 8. *Литвин В. Історія України / В. М. Литвин. – К.: Наукова думка, 2012. – 855 с.* 9. *Субтельний О. Україна: Історія / О. Субтельний. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Київ: Либідь, 1993. – 736 с.* 10. *Україна і світ: Проблеми та перспективи міжнародних відносин. – К., 2003. – 347 с.* 11. *Іванченко О. Україна в системі міжнародних відносин: історична ретроспектива і сучасний стан / О. Г. Іванченко – К.: РІЧУАННП, 1997. – 687 с.* 12. *Циганкова Т. Міжнародні організації / Т. М. Циганкова, Т. Ф. Гордієва. – К.: КНЕУ, 2003. – 183 с.* 13. *Кучик О. Міжнародні організації: Навч. посіб. / О. С. Кучик, І. Р. Суховолец, А. Б. Стельмах, Г. Литвин, А. Тюшка, А. Смольська, М. Лега, М. Мальський, Г. Попаєвич, Н. Харченко; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Ф-т міжнар. відносин. – 2-е вид., переробл. і доповн. – К.: Знання, 2007. – 749 с.* 14. *Мокій А. Міжнародні організації / А. І. Мокій, Т. П. Яхно, І. Г. Бабєць. – Львів: Вид-во Львівської комерц. акад., 2006. – 208 с.* 15. *Євроатлантичне співробітництво та міжнародні організації: навч. посіб. / Деменко О.Ф. та ін.; під заг. ред. Пошедіна О. І. – К.: НУОУ, 2011. – 296 с.* 16. *Ольхович-Новосадиук М. Україна та міжнародні організації: Навч. посіб. / М. М. Ольхович-Новосадиук, Ю. І. Рудакевич. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 120 с.* 17. *Мальський М. Теорія міжнародних відносин / М. З. Мальський, М. М. Мацяк. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2007. – 461 с.* 18. *Україна в системі міжнародних організацій / Основи політології. – Львів, 1994. – Ч. 2. – С. 131 – 147.* 19. *Україна і Рада Європи за розвиток співробітництва// Голос України. – 1993. – 9 лют.* 20. *Макиєвич М. Міжнародно-правові аспекти співпраці України з Європейським співтовариством / М. Макиєвич // Державність. – 1995. – №2. – С. 27–29.* 21. *Мадіссон В. Сучасна українська геополітика / В. В. Мадіссон, В. А. Шахов. – К.: Либідь, 2003. – 174 с.* 22. *Кудряченко А. Геополітика / А. І. Кудряченко, Ф. М. Рудич, В. О. Храмов. – К.: МАУП, 2004. – 296 с.* 23. *Кузь О. Геополітика / О. М. Кузь, Д. С. Коротков. – Харків: ХНЕУ, 2008. – 180 с.* 24. *Україна 2000 і далі: геополітичні пріоритети та сценарії розвитку. – К.: НІСД, 1999. – 192 с.* 25. *Тодоров І. Україна на шляху до європейської та євроатлантичної спільноти: Монографія / І. Я. Тодоров. – Донецьк: ДонНУ, 2006. – 268 с.* 26. *Ляшенко О. Співробітництво України із структурами ОБСЄ та Ради Європи / О. Ляшенко // Етнічна історія народів Європи: 36. наук. пр. – Вип. 6. – К.: УНІССВР, 2000. – С. 81–85.* 27. *Дмитрушко О. Участь України в регіональних та світових міжнародних організаціях в науковій літературі (1995–2011 рр.) / О. Дмитрушко // Розвиток сучасного суспільства в умовах глобальної нестабільності: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 14–15 березня 2014 р. – Одеса, 2014. – С. 8 – 12.* 28. *Україна в постбіполярній системі міжнародних відносин / В. А. Манжол та ін. – К., 2008. – 347 с.* 29. *Войціховський А. Співробітництво України з НАТО у миротворчій діяльності/ А. В.*

Войціховський // Право і безпека: наук. журн./ Харк. нац. ун-т внутріш. справ. – Харків, 2009. – № 3. – С. 24–29.

30. Грищенко К. В ім'я запобігання війнам // Політика і час. – 1998. – №6. – С. 36–42.

31. Віднянський С. Незалежна Україна: двадцять років між Європою та Євразією / С. Віднянський // Україна–Європа–Світ. Міжнар. зб. наук. пр.: Серія: Історія, міжнар. Відносини / Гол. ред. Л. М. Алексієвць. – Вип. 6–7: 20-й річниця Незалежності України присвячується. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2011. – С. 24–38.

32. Віднянський С. Україна: політична історія. XX – початок XXI ст. – К.: Парламентське вид-во, 2007. – 1028 с.

33. Івченко О. Україна в системі міжнародних відносин: історична ретроспектива та сучасний стан / О. Г. Івченко. – К.: РІЦ УАННП, 1997. – 688 с.

34. Кудряченко А. Європейський вибір України: сучасний стан реалізації курсу / А. І. Кудряченко // Україна та Росія: потенціал взаємодії та співробітництва. Зб. наук. пр. – К.: ІПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2010. – С. 76–88.

35. Кудряченко А. Геополітичні виміри поступу України в глобалізованому світі: виклики і перспективи. Сучасна українська політика. – Спецвипуск: Україна як суб'єкт сучасних цивілізаційних процесів. – К.: Фенікс, 2001. – С. 10–17.

36. Литвин В. Зовнішня політика України: 1990–2000 / В. Литвин // Віче, 2000. – №11. – С. 3–48.

37. Макар Ю. Зовнішня політика України: наміри і реалії / Юрій Макар // Україна–Європа–Світ. Вип.1: Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини / Гол. ред. Л. М. Алексієвць. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. – С. 189–198.

38. Орел А. В Європу нас штовхатиме Москва / А. Орел // 2000. – 2010. – 2 липня.

39. Алексієвць М. Зовнішня політика України в контексті сучасних цивілізаційних викликів / Микола Алексієвць, Ярослав Секо // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / За заг. ред. проф. М. М. Алексієвця. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006. – Вип. 3. – С. 85–106.

40. Чекаленко Л. Зовнішня політика України. – К., 2006. – 347 с.

41. Чекаленко Л. Зовнішня політика України. – К.: Кондор, 2011. – 290 с.

42. Гайдук Л. Міжнародні відносини та зовнішня політика / Л. Ф. Гайдук, В. Г. Кремень, Л. В. Губерський та ін. – К.: Либідь, 2001. – 624 с.

43. Андрущенко (Гринько) С. Україна в сучасному геополітичному середовищі / С. В. Андрущенко (Гринько). – К.: Логос, 2005. – 286 с.

44. Алексєєв Ю. М. Україна та європейський глобалізм 1989–2009 / Ю. М. Алексєєв. – К.: ТОВ “ВПК “Експрес-Поліграф”, 2010. – 416 с.

45. Макар Ю. І. Україна в міжнародних організаціях / Ю. М. Макар, Б. П. Гдичинський, В. Ю. Макар, С. Д. Попик, Н. Ю. Ротар // За заг. ред. Ю. І. Макара. – Чернівці: Прут, 2009. – 880 с.

46. Бжезінський З. Україна у геостратегічному контексті / З. Бжезінський; пер. з англ. А. Іщенко. – К.: Видавничий дім “Киево-Могилянська академія”, 2006. – 102 с.

47. Burant S. Stosunkipolsko-ukraińskieaideastrategicznogopartnerstwa / S. Burant / Publikacja przygotowywana do druku. – Warszawa: Fundacja Wspomagania Wsi; Stowarzyszenie Euro-Atlantyckie, 1999. – 48 s.

48. Ванден Берге І. Историческое недоразумение?: “Холодная война”, 1917–1990: Пер. с нидерл. – М.: Междунар. отношения, 1996. – 304 с.

49. Дюрозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року і до наших днів/ Пер. з фр. Є. Марічева. – К.: Основи, 1995. – 903 с.

50. Daws S. The Rolle of Regional Organizations: Introduction, Documents on Reform of the United Nations [Electronic resources] / S. Daws // Point of access - <http://www.uceps.org/>.

51. Jonson L. Keeping the peace in the OSCE [Electronic resources] / L. Jonson // Point of access - <http://www.osce.com/>.

52. Кисилев А. К. Теорії і практике миротворчих операцій ООН [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ptc.h10.ru/>.

53. Україна на міжнародній арені. Кн. 1 / упоряд. В. В. Будяков; ред. Г. Й. Удовенко. – К.: [Б. в.], 1998. – 734 с.

54. Зібрання чинних міжнародних договорів України. – Т. 1. – К.: Видавничий дім, 2001. – 747 с.

55. Сорока М. Світ відкриває Україну: про зовнішню політику української держави у 90-х роках ХХ ст. Статті. Документи. Коментарі. / М. Сорока. – К.: Київська правда, 2001. – 785 с.

56. Бруз В. С. ООН і врегулювання міжнародних конфліктів. В. С. Бруз. – К.: “Либідь”, 1995. – 111 с.

57. Перепелиця Г. М. Феномен воєнно-політичного конфлікту в сучасній етнополітичній ситуації / Г. М. Перепелиця, М. М. Мокляк, С. О. Фареник. – Київ: НІСД, 1995. – 158 с.

58. Дяченко В. І. Міжнародне гуманітарне право: філософсько-правова доктрина регулювання збройних конфліктів / В. І. Дяченко, М. В. Цюрупа, П. В. Шумський. – К.: КВГІ. – 1998. – 104 с.

59. Пальчук М. Проблеми міжнародної безпеки і миротворчі операції / М. М. Пальчук // Військо України. – 1998. – № 3 – 4. – С. 6–8.

60. Вегнер В. Основні напрями міжнародного військового співробітництва ЗСУ (минуле, сучасність і майбутнє) / В. Вегнер // Військо України. – 1999. – С. 10–11.

61. Гречанинов В. Миротворчість. Нові підходи / В. О. Гречанинов // Політика і час. – 1998. – № 9. – С. 11–16.

62. Затинайко О. Збройні сили України – головний фактор незалежності держави / О. І. Затинайко // Військо України. – 1997. – № 9 – 12. – С. 4–7.

63. Поліщук І. Миротворча діяльність Збройних Сил України: досвід, проблеми, перспективи / І. М. Поліщук // Інститут історії України НАН України. – К., 1998. – Вип.2. – С. 197–213.

64. Радецький В. Початок року: будівництво, навчання, миротворство /

В. Г. Радецький // Народна армія. – 25 лютого 1994 р. – № 05 (3386). – С. 18. 65. *Собко В.* Сприяючи мирному врегулюванню/ В. Собко // Політика і час. – 1996. – № 1. – С. 38–41. 66. *Карпенко М.* Миротворчі операції та міжнародне гуманітарне право / М. І. Карпенко // Збройні сили України у міжнародній миротворчій діяльності. – К.: ННДЦ ОТ і ВБ України, 2004. – С. 33–38. 67. *Кобзар М.* Роль нормативно-правових аспектів у забезпеченні участі ЗСУ в ММО/ М. А. Кобзар, І. М. Коропаткін // Миротворча діяльність ЗСУ: досвід проблеми, перспективи., К: 2004. – С. 170–176. 68. *Нікітjuk В.* Миротворча діяльність у Європі: еволюція міжнародно-правових та інституціональних засад / В. О. Нікітjuk// Наука і оборона. – 2001. – № 3. – С. 36–41. 69. *Резванюк М. Т.* Проблемні питання правового забезпечення участі Збройних Сил України в міжнародних антитерористичних операціях/ М. Т. Резванюк, В. В. Терещук [Електронний ресурс] – Режим доступу – <http://defpol.org.ua/site/>. 70. *Романовський Я.* Діяльність органів державного та військового керівництва щодо становлення нормативно-правової бази культурно-виховної і просвітницької роботи у Збройних Силах України в 1991–2004 рр. / Я. Я. Романовський // Труди академії. – 2005. – № 58. – С. 347–353. 71. *Лисак Я.* Міжнародно-правові основи застосування підрозділів Збройних Сил України за кордоном та проблеми їх реалізації на прикладі миротворчих операцій в Югославії та Іраку / Я. А. Лисак // Юридичний вісник. – 2014. – № 2. – С. 46–51. 72. *Дронговський О.* Правове регулювання участі Збройних Сил України в міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки / О. С. Дронговський // Юридична наука. – 2013. – № 5. – С. 89–98. 73. *Білецький О.* Миротворчі операції НАТО в Південно-Східній Європі. Міжнародно-правовий аспект. – К., 2010. – 269 с. 74. *Мельник О.* Міжнародна миротворча діяльність України впродовж 1992–2005 рр. / О. Мельник// Вісник НАДУ. – 2005. – № 3. – С. 448–450. 75. *Зіняк Л. В.* Міжнародне військово співробітництво як складованаціональної безпеки України / Л.В. Зіняк // Новітні технології – для захисту повітряного простору. – Х.: ХУПС ім. Івана Кожедуба, 2010. – С. 262. 76. *Капітоненко М.* Міжнародні конфлікти/ М. Г. Капітоненко. – К.: Либідь, 2009. – 352 с. 77. *Овчаренко Ю.* Історичні та теоретико-методологічні основи міжнародної миротворчої діяльності під егідою ООН / Ю. Овчаренко // Актуальні проблеми державного управління. – 2011. – № 1. – С. 22–25. 78. *Баландіна Н.* Миротворча діяльність ООН: деякі питання методології дослідження та історіографії проблеми / Н. Баландіна // Дослідження світової політики. – Вип. 10. – К., 2000. – С. 78–85. 79. *Бірквич Р.* Україна в контексті миротворчої діяльності ООН/ Р. В. Бірквич // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – С. 182–187. 80. *Храбан І.* Система європейської безпеки і напрями воєнно-політичної інтеграції України до її структури. – К.: Варта, 2005. – 544 с. 81. *Шелест Г.* Українські миротворці на Близькому Сході / Г. Шелест // Політика і Час. – 2005. – № 7. – С. 60. 82. *Пулим О.* Збройні Сили України як фактор створення та забезпечення існування системи колективної безпеки у Європі: дис. ... канд. істор. наук: 20. 02. 22 / О. В. Пулим. – Львів, 2001. – 179 с. 83. *Луник О.* Формування системи залучення Збройних Сил України до врегулювання воєнних конфліктів (1992–2002 рр.): дис. ... канд. істор. наук: 20. 02. 22 / О. О. Луник. – К., 2003. – 238 с. 84. *Грубов В.* Військова політика України: сутність і механізм реалізації в сучасних умовах: Автореф. ... канд. політ. наук: (23. 00. 02) / В. М. Грубов / Нац. акад. наук України. – К., 1996. – 25 с. 85. *Шилова А.* Роль світового співтовариства в урегулюванні югославської кризи та участь у цьому процесі України (90-ті роки ХХ ст.): автореф. дис... канд. іст. наук: 23. 00. 04 “Політичні проблеми міжнародних систем і глобального розвитку” / А. В. Шилова. – К., 1998. – 18 с. 86. *Хацановський В.* Миротворча діяльність Збройних Сил України: досвід, теорія, практика / В. С. Хацановський. – К.: НАОУ, 2006. – 123 с. 87. *Цюрупа М.* Миротворчі операції як міжнародно-гуманітарний феномен та специфічний тип воєнної практики / М. В. Цюрупа. – К.: НАОУ. – 2003. – 120 с. 88. *Гуржій О. І.* Узагальнення досвіду проведення миротворчих операцій в другій половині ХХ століття / О. І. Гуржій, А. Ю. Лега, В. Д. Макаров. – К., 2004. – 94 с. 89. *Губаренко О.* Основні принципи застосування миротворчих підрозділів ЗСУ/ О. Губаренко // Військо України. – 1999. – № 9 – 10. – С. 11–12. 90. *Панюк А.* Збройні Сили України в системі міжнародних зв'язків/ А. В. Панюк// Вісник “Держава і армія”. – Львів: Держ. Ун-т “Львівська політехніка”. – 1999. – № 377. – С. 206–214. 91. *Собков В.* Участь України у миротворчих та рятувальних операціях за кордоном / В. Собков // Військо України. – 2001 – № 9 – 10. – С. 4–6. 92. *Козинець І.* Миротворча діяльність Збройних Сил України в реалізації національних інтересів / І. П. Козинець // Тематичний збірник “Миротворча діяльність Збройних Сил України: досвід, проблеми та перспективи”. – К.: ННДЦ ОТ і ВБУ, 2006. – С. 118–122. 93. *Комарова Л.* Українські контингенти в миротворчих операціях ООН / Л. В. Комарова. Наука. Релігія. Суспільство. – 2010. – № 3. – С. 86–89. 94. *Руснак І.* Міжнародна миротворча діяльність у системі забезпечення національної безпеки України : монографія / І. С. Руснак, В. Д. Кохно. – К.: НАОУ, 2007. – 204 с. 95. *Смолянук В.* Миротворчість як військова форма прояву зовнішньополітичної активності України / В. Ф. Смолянук // Наукові записки Нац. ун-ту “Києво-

Могилянська академія”. – Т. 12. Політологія. – С. 88–95. 96. Акулов С. Міжнародні миротворчі операції як політичний інструмент врегулювання воєнно-політичних конфліктів / С. О. Акулов // Політ. Менеджмент. – 2005. – № 2. – С. 165–172. 97. Гогош О. Проблематика сучасної миротворчості / О. Гогош. Україна-НАТО: регіональний вимір// Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції. – Львів, 2008.– [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://natoua.org/index.php>. 98. Андрюшин О. 10 років українській миротворчій діяльності/ О. Андрюшин// Слава і честь. – 6 липня 2012. – 18 с. 99. Мельник О. Україна у структурі регіональної і глобальної безпеки / О. Мельник// Національна безпека і оборона. – №9. – 2008. – С.3–12. 100. Хоменко Г. Основи миротворчості / Г. Д. Хоменко. – К., 2008. – 312 с. 101. Тихомирова Є. Параметри міжнародної миротворчості України / Є. Б. Тихомирова// Панорама політологічних студій. – Вип. 5 – 6. – 2011. – С. 17–21.

Ирина Смильская

**СОТРУДНИЧЕСТВО УКРАИНЫ И ООН В МИРОТВОРЧЕСКОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ (1992–2014): ИСТОРИОГРАФИЯ ПРОБЛЕМЫ**

В статье освещаются основные направления и этапы становления и развития украинской историографии проблем международной миротворческой деятельности Украины под эгидой ООН в миротворческих операциях по обеспечению мира и безопасности в различных регионах планеты.

Ключевые слова: Украина, Организация Объединенных Наций, миротворческая деятельность, безопасность, стабильность, геополитика.

Iryna Smilka

**THE COOPERATION OF UKRAINE AND THE UNITED NATIONS IN PEACE-
MAKING ACTIVITY(1992–2014): HISTORIOGRAPHY OF THE PROBLEM**

The article analyzes the main directions and stages of the formation and development of Ukrainian historiography on problems of international peacekeeping activity of Ukraine under the aegis of the United Nations in peace-making operations for the providing with peace and security in different regions of the planet.

Keywords: Ukraine, United Nations, peacekeeping, security, stability, geopolitics.